

Asia: VN/501/2020

Lausuntopyyntö iäkkäiden henkilöiden palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Muu

1. Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen sekä nk. tavallinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Palveluasumisella tarkoitetaan (kunnan järjestämässä) palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Erona tehostetun ja tavallisen palveluasumisen välillä on, että tehostettu palveluasuminen sisältää ympärivuorokautiset palvelut. Voitaisiinko tavallisen palveluasumisen käsite mielestänne poistaa lainsäädännöstä?

Kyllä

2. Jos tavallisen palveluasumisen käsite poistetaan lainsäädännöstä, pitäisikö muutoksen koskea

Ei kantaa

3. Jos tavallinen palveluasuminen (kunnan järjestämässä palveluasunnossa) poistuisi palveluvalikosta, pitäisikö kunnan sosiaalitoimella olla velvollisuus joissakin tapauksissa järjestää asiakkaalle hoitoa ja huolenpitoa turvaavien palvelujen lisäksi myös asunto?

Kyllä

4. Jos tavallinen palveluasuminen jää lainsäädäntöön, pitäisikö omaishoidon tuesta annettua lakia muuttaa niin, että omaishoidon tukea voidaan myöntää myös tavallisen palveluasumisen asiakkaille?

Ei kantaa

5. Pitäisikö tehostettua palveluasumista ja muita asumis- ja palvelumuotoja voida toteuttaa samassa toimintayksikössä?

Kyllä

6. Voitaisiinko iäkkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuutta edistää muilla lain muutoksilla?

Ei kantaa

7. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 6, kuvatkaa, millaisilla muilla lainmuutoksilla asumisen monimuotoisuutta voitaisiin edistää.

-

8. Sosiaalihoitolain 21 §:n 3 momentin mukaan palveluasumisen saannin edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostetun palveluasumisen saanti edellyttää lisäksi, että hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautinen. Pitäisikö laissa määritellä tehostetun palveluasumisen saannin edellytykset nykyistä tarkemmin?

Ei

9. Kotipalvelun sisältönä on sosiaalihoitolain 19 §:n mukaan jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittaminen tai niissä avustaminen. Nämä toiminnot ovat: asuminen, hoito ja huolenpito, toimintakyvyn ylläpito, lasten hoito ja kasvatus sekä asiointi. Luettelo ei ole tyhjentävä. Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut ovat: aterial-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Pitäisikö kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut erottaa omaksi palvelumuodokseen?

Kyllä

10. Vastaavatko kotipalvelun ja tukipalvelujen käsite ja sisältö nykyisiä asiakkaiden tarpeita vai pitäisikö palvelujen nimikettä ja/tai niiden sisältöä muuttaa?

Ei kantaa

11. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 4/2020 vp), jossa vanhuspalvelulakiin ehdotetaan säännöksiä tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoituksesta. Pitäisikö myös kotihoidon henkilöstön määrästä säätää lain tasolla?

Ei

12. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 11, kuvatkaa millä tavalla asiasta pitäisi säätää. Olisiko esimerkiksi Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:6) oleva suositus kotihoidon henkilöstön määräytymisestä toimiva tapa?

Lailla ei tule säätää henkilöstömitoituksesta. Tällä on merkittävät vaikutukset palveluiden järjestämiseen ja kehittämiseen saman aikaisesti, kun väestö ikääntyy. Kaikkien toimenpiteiden tavoitteena tulee olla kevyempien palvelumuotojen, kuten kotihoidon riittävyyden ja laadun turvaaminen raskaampien palveluiden (kuten tehostettu palveluasuminen) välttämiseksi mahdollisimman pitkään.

Laatusuosituksen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 mukaisesti kotihoidon henkilöstön vähimmäistarvetta voidaan arvioida iäkkäille myönnettyjen palvelujen (tunteina) toteuttamiseen tarvittavana henkilöstön välittömään asiakastyöhön käytettävissä olevana työaikana (tunteina) perusteella. Lähtökohtaisesti iäkkään henkilön saaman toteutuneen kotihoidon tulee sisällöltään ja tuntimäärältään vastata hänelle myönnettyjä palveluja.

Kotihoidon määrällinen mitoitus on käytännössä haasteellinen toteuttaa mm. siksi, että kotihoitoalueet poikkeavat paljon toistaan alueellisesti, että valtakunnallisesti.

- Kuten raportissa on todettu, lakisääteisen asumispalveluiden henkilöstömitoituksen nousun myötä, on todennäköistä, että kotihoidon henkilöstöä siirtyy tehostetun palveluasumisen piiriin. Iäkkäiden palvelujen kokonaisuutta tulee arvioida ja kehittää kokonaisuutena. Tehostetun palveluasumisen mitoitus vaikeuttaa jo nyt kotihoidon henkilöstön rekrytointia ja työvoiman saatavuutta. Henkilöstörakennetta ja ammattihenkilöiden työnjakoa tulisi kehittää palvelutarvetta vastaavaksi ja hyödyntää mm. hoiva-avustajien työpanosta tarpeen mukaan.

Sekä tehostetussa palveluasumisessa, että kotihoidossa on epätarkoituksenmukaista tarkastella pelkkää hoitajien lukumäärää. Henkilöstömitoitus tai hoitajien määrä ei ratkaise palveluiden laatua, henkilöstön (ja lähijohdon) osaaminen mm. toimintakykyä ylläpitävästä lähestymistavasta ikääntyneiden ja muistisairaiden hoidossa ja kuntoutuksessa vaikuttaa merkittävästi laatuun ja henkilöstötarpeeseen. (sairaanhoidollinen ja kuntoutusosaaminen).

13. Tukeeko nykyinen vanhuspalvelulain säännös toimintayksikön johtamisesta (21 §) riittävästi johtamisen kehittämistä?

Kyllä

14. Mitä muuta haluatte tuoda esiin iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevan lainsäädännön kehittämisestä?

Iäkkäät henkilöt ovat merkittävä, kasvava väestöryhmä, joiden palvelutarpeita on arvioitava ja palveluita kehitettävä kokonaisuutena. Kunnalla palvelujen järjestäjänä tulee olla mahdollisuus kehittää palveluitaan innovatiivisesti ja kunnan toimintaympäristöön parhaiten sopivalla tavalla. Henkilöstön asiakastarvemukaisen määrän ja laadun arviointiin voidaan tarvittaessa kehittää ratkaisuja, joiden turvin myös mm. valvovat viranomaiset voivat todentaa henkilöstöresurssin riittävän määrän ja osaamisen suhteessa asiakkaiden tarpeeseen.

Kunnallinen työmarkkinalaitos pitää tavallisen palveluasumisen poistamista sosiaalihuoltolainsäädännöstä periaatteessa kannatettavana. Kuten työryhmäraportissa todetaan, tavallisen palveluasumisen poistaminen lainsäädännöstä voi kuitenkin vaikuttaa myös muihin sosiaalihuollon asiakasryhmiin kuin iäkkäisiin henkilöihin. Sillä voi olla myös merkittäviä vaikutuksia kuntien mahdollisuuksiin järjestää eri asiakasryhmien asumispalveluita, henkilöstön saatavuuteen tai taloudellisesti. Tästä syystä asiaan on vaikea ottaa tässä vaiheessa kantaa, koska ensin tarvitaan perusteellinen arviointi pohditun lakimuutoksen vaikutuksista.

Jos tavallisen palveluasumisen käsite jää lainsäädäntöön, voi olla perustelua, että omaishoidon tuesta annettua lakia muutettaisiin raportissa esitetyllä tavalla. Tämänkin edellyttää ensin huolellista arviointia lain muuttamisen taloudellista ja muista vaikutuksista.

Kotipalvelujen tukipalvelujen erottaminen omaksi palvelumuodokseen vaatii lisäselvityksiä sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen yhteydessä, kuten työryhmäkin raportissa esittää. Kotipalvelun ja tukipalvelujen sisältöjä tulee kehittää nykyistä monimuotoisemmiksi. Lisäksi tukipalvelujen käsite tulisi laajentaa siten, että se antaa kunnille mahdollisuuden kehittää monipuolisemmin kotona asumista tukevia palveluita. Tämänkin muutoksen osalta on syytä arvioida sen taloudellisia ja henkilöstövaikutuksia. Kotipalvelun ja tukipalvelujen kehittämistä tulee jatkaa huomioiden muu lainsäädännön esim. asiakasmaksulainsäädännön kehittäminen.

lääkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuutta voidaan tukea huomioimalla ikääntyvä väestö sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäksi kunnan muissa toiminnoissa esim. asuntotuotannossa ja kaavoituksessa. Kohtuuhintaisten ja esteettömien asuntojen saatavuus helpottaa iäkkäiden henkilöiden omaa tulevaisuuden suunnittelua ja siihen varautumista sekä heidän itsenäistä pärjäämistänsä omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Näin voidaan vähentää myös erityisesti raskaampien palveluiden tarvetta myöhemmin.

Lailla ei tule säätää henkilöstömitoituksesta. Tällä on merkittävät vaikutukset palveluiden järjestämiseen ja kehittämiseen saman aikaisesti, kun väestö ikääntyy. Kaikkien toimenpiteiden tavoitteena tulee olla kevyempien palvelumuotojen, kuten kotihoidon riittävyyden ja laadun turvaaminen raskaampien palveluiden (kuten tehostettu palveluasuminen) välttämiseksi mahdollisimman pitkään. Kuten raportissa on todettu, lakisääteisen asumispalveluiden henkilöstömitoituksen nousun myötä, on todennäköistä, että kotihoidon henkilöstöä siirtyy tehostetun palveluasumisen piiriin. Iäkkäiden palvelujen kokonaisuutta tulee arvioida ja kehittää kokonaisuutena. Tehostetun palveluasumisen mitoitus vaikeuttaa jo nyt kotihoidon henkilöstön rekrytointia ja työvoiman saatavuutta. Henkilöstörakennetta ja ammattihenkilöiden työnjakoa tulisi kehittää palvelutarvetta vastaavaksi ja hyödyntää mm. hoiva-avustajien työpanosta tarpeen mukaan.

Iäkkäiden henkilöiden palvelujen seurannan kehittäminen THL:n toteuttamana raportissa esitetyllä tavalla ei saa lisätä hallinnollista taakkaa tai erillisraportointia kunnissa. Lisäksi palvelutoiminnan kehittämiseen liittyvien tietojen seurannan tulee hyödyttää samalla myös kuntien omaa toiminnan kehittämistä ja tarpeita valtakunnallisen tiedonkeruun ja informaatio-ohjauksen lisäksi.

Kukka Anna
Kunnallinen työmarkkinalaitos - Kunnallinen työmarkkinalaitos